

Täysistunto

Torstai 29.11.2018 klo 16.00—18.17

6. Lakialoite laiksi perusopetuslain 29 §:n, lukiolain 21 §:n ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 80 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 29/2018 vp Tiina Elovaara sin ym.

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

Keskustelu

17.39 **Tiina Elovaara sin** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä on toinen lakialoite koskien koulukiusaamista, jonka olen laatinut, ja tällä aloitteella haluan tuoda lisää velvoitteita puuttua koulukiusaamiseen ja tuoda lainsäädäntöön velvoitteita koskien myös toisen asteen koulutusta eli lukiota ja ammattikoulua.

Tämä on oikeastaan lakialoitepaketti, jos näin voi sanoa, ja keskeistä tässä on ilmoitusmenettely. Koulutuksen järjestäjällä olisi oltava sovittu menettely, jolla sekä opiskelijat että koulun henkilökunta voivat kertoa näkemästään tai kokemastaan häirinnästä, kiusaamisesta, väkivallasta tai muusta epäasiallisesta kohtelusta.

Sitten tässä edellytetään ohjeistusta siihen, miten rehtori ja opettajat puuttuvat tiedossa olevaan häirintään tai muuhun kiusaamiseen.

Sitten tässä on myös puuttumisvelvollisuus, mutta myöskin velvollisuus arvioida opiskeluympäristön turvallisuutta, järjestelyjä, puuttumistoimia ja kurinpitorangeistuksia, joissa pitää aina huomioida lapsen tai nuoren kehitystaso ja ikä.

Tässä edellytetään myös seurantaa, jotta tilanne saadaan varmasti päättymään.

Lopuksi tässä tuodaan vielä aluehallintovirastolle oikeus oma-aloitteisesti ottaa tutkittavaksi turvallisen opiskeluympäristön toteutuminen, jos on mitään epäilyä siitä, että näin ei tapahdu.

No, voi kuulostaa siltä, että nämä ovat itsestäänselvyyksiä, mutta valitettavasti näin ei ole. Tälläkin hetkellä Suomessa Vaasan yliopiston Pelastakaa koulukiusattu -tutkimuksen mukaan viidesosa koulun tiedossa olleista kiusaamistapauksista saatiin loppumaan. Lisäksi olen kiinnittänyt huomiota siihen, että käytäntö, jossa kiusattu joutuu vaihtamaan koulua, lähettää väärän viestin siitä, kuinka kiusaamiseen tulee suhtautua.

Olen nyt tehnyt kaikkeni, jotta tämä koulukiusaamisasia lainsäädännöllisesti tulee tarkennettua ja huomioitua, ja haluan painottaa, että tämä lakialoite on valmisteltu yhdessä OAJ:n eli Opettajien Ammattijärjestön kanssa ja lisäksi myös Lukiolaisten Liitto on toivonut näitä samankaltaisia asioita, joita tämä lakialoitepaketti pitää sisällään.

Eli tiivistetysti: perusopetuslakiin, lukiolakiin ja ammatillisen koulutuksen lakiin tuodaan tarkennuksia, joilla velvoitetaan tilanteeseen puuttumiseen ja seuraamiseen ja vielä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 123/2018 vp

annetaan aluehallintoviranomaisille mahdollisuus tarkistaa, että turvallinen oppimisympäristö toteutuu.

Tässä lyhyesti, ja olisi hienoa, jos joku salissa olevista haluaisi tätä jotenkin kommentoida. — Kiitos.

17.43 Olli-Poika Parviainen vihr: Arvoisa rouva puhemies! Mielelläni kommentoin edustaja Elovaaran hyviä ja ansiokkaita aloitteita ja haluan kiittää edustaja Elovaaraa siitä, että te olette pitänyt koulukiusaamisen vastaista teemaa esillä vahvasti koko tämän eduskuntakauden ajan. Nähdäkseni ihan valtakunnallisestikin koulukiusaamisen vastainen työ on saanut uutta tuulta siipiensä alle myös teidän ansiostanne, ja siitä koen, että olette kiitoksen ansainnut.

Se, että koulukiusaaminen otetaan vakavasti kaikilla tasoilla ja siihen puututaan paitsi perusopetuksessa myös toisella asteella, on äärimmäisen tärkeää ja se ruokkii paitsi turvallista tilaa myös ylipäättään kiusaamisen vastaista kulttuuria koko yhteiskunnassa, sillä ihmiset, jotka valmistuvat kouluista, siirtyvät myös työelämään, ja meillä on paljon kysymyksiä esimerkiksi työpaikkakiusaamiseen liittyen. Samalla tietenkin kaikkien meidän olisi hyvä olla positiivisina roolimalleina kiusaamiseen puuttumisessa ja kiusaamisen ennalta estämisessä.

On tärkeää, että olette aloitteessanne ottanut esille myös sen vaihtoehdon, että viranomaiset voivat tarvittaessa puuttua yksittäisen koulun tilanteeseen, sillä vaikka uskon, että opetushenkilökunta tekee parhaansa, on kuitenkin tässäkin maassa syntynyt tilanteita, joita voidaan pitää hyvin vaikeina yksilöille ja joissa ei ole löydetty koulutasolla ratkaisuja. Myös seuranta on tämän vuoksi tärkeää, jotta koulukiusaamistapausta esimerkiksi silloin, kun se menee pintaa syvemmälle, ei niin sanotusti lakaista asia nopeasti käsittelemällä maan alle tai jotta ei kuvitella, että asiat hoituvat, kun niihin hieman puututaan, sillä joskus on tilanteita, joissa koulukiusaaminen on aidosti sellaista, että se vaatii pitkäjänteisempää puuttumista.

Näin yksittäisenä kansalaisena itsekkin olen aina kummastellut sitä käytäntöä, jossa kiusattu on se, joka laitetaan vaihtamaan koulua. Ymmärrän argumentaatiota, jota tähän liittyy, mutta sitä on kovin vaikeaa omaan oikeustajuun osoittaa, erityisesti, jos kiusaamiseen liittyy jatkuvuutta tai jotain muuta sellaista. Kiusatun perhe kärsii siitä ja kiusattu itse kärsii siitä, että he ovat joutuneet usein täysin odottamatta tällaisen tilanteen kohteeksi, ja esimerkiksi koulun vaihto on varmasti hyvin stressaava toimenpide. Toki meidän on myös huolehdittava siitä, että yhteiskunnassa on tarjolla kiusaajille riittävästi apua ja esimerkiksi kiusaamistaipumusten seuraamista ja niihin puuttumista mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, tietenkin niin, että ensin käytössä on pehmeitä keinoja ja sitten askeleittain katoon, minkälaisia puuttumisen tapoja tarvitaan.

Tämä on tervetullut avaus Suomen politiikkaan.

17.45 Sari Essayah kd: Arvoisa rouva puhemies! Arvostan myöskin edustaja Elovaaran, voisiko sanoa, jatkuvaa työtä ja ponnistelua koulukiusaamista vastaan, ja hän on tosiaankin tehnyt tällä kaudella useampia lakialoitteita, joilla on halunnut tähän asiaan puuttua.

Tietenkin eräs koulukiusaamisen muoto ja kiusaamisen muoto ylipäättänsäkin yhteiskunnassa on hyvin yleinen, ja siihen on ehkä vaikeampi puuttua kuin fyysiseen tönimiseen koulun pihalla tai huuteluun, jota aiemmin useimmiten pidettiin koulukiusaamisen tunnusmerkkinä. Elikkä puhun nyt sosiaalisesta mediasta ja sitä kautta tapahtuvasta kiusaamisesta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 123/2018 vp

ta, jossa on paljon myös nimettömänä ja tuntemattomasta lähteestä tulevaa viestintää ja vastaavaa, josta kuitenkin kiusaamisen kohde voi päätellä, että henkilö on sellainen, joka on hänen elämänpiirissään ja tietää sellaisia yksityiskohtia, joita voi nostaa näissä kiusaamisviesteissä esille.

Siinä mielessä ajattelin, että esimerkiksi tässäkin esityksessä vaikeus on ehkä juuri se, miten tämäntyyppisiin asioihin voidaan oikeasti puuttua. Toki varmasti useimmilla kouluasteilla oppilashuolto käy tämäntyyppisiä keskusteluja ja kouluissa pyritään seuraamaan sitä kouluhenkilökunnan puolelta laajasti ja poimimaan sieltä ne tapaukset esille, mutta luulen, että hyvästä tahdosta huolimatta tähän nykyaikana valtavan yleiseen somessa tapahtuvaan kiusaamiseen ja sieltä häiritsemiseen on tietyllä tavalla aika vaikea puuttua, ja se jää jollakin tavalla näissä pyrkimyksissä katvealueelle.

Mutta olisinkin kysynyt edustaja Elovaaralta siitä, miten hän näkee nykyisen oppilas-huoltotyön, mitä kouluissa tehdään, ja pystytäänkö tähän somekiusaamiseen puuttumaan tarpeeksi tälläkään lakialoitteella.

17.47 Satu Taavitsainen sd: Arvoisa puhemies! Kiitos, edustaja Elovaara, että olette tehnyt tämän lakialoitteen. Erityisen arvokasta on se, kuten kerroitte, että tämä on valmisteltu yhdessä OAJ:n ja ammattilaisten kanssa, jolloin myöskin se myönteinen vastaanotto siellä koulumaailmassa on, ja tätä varmasti suorastaan myös odotetaan, joten toivon, että tämä etenisi.

Haluan ottaa esille sen ikävän asian, mikä meidän koulumaailmaa — ja erityisesti olen huolissani peruskoulusta — vaivaa tällä hetkellä, eli sen, että opettajien poissaolon ajaksi ei enää palkata sijaisia. Eli hyvin moni kunta tekee sitä, että jos opettaja on sairaana lyhyen pätkän, 1—3 päivää tai noin viikon, tai hän on koulutuksessa, niin toinen opettaja siellä koulussa hoitaa tämän poissa olevan opettajan luokan oman työnsä ohella, eli puhutaan ototuksesta. Nämä ototuksen kohteena olevat lapset ovat sellaisessa tilanteessa, että heillä ei ole luokassa aikuista läsnä koko ajan, kun opettaja ravaa kahden luokan välillä, eli siinä kaksi luokkaa kärsii tästä tilanteesta, ja tämä on nykyään kouluissa jatkuvaa arkea. Tällöinhän näissä luokissa, jotka ovat ilman aikuista, voi olla myöskin työrauhaongelmia, ja kun näissä luokissa on myöskin erityistä tukea tarvitsevia oppilaita, niin hehän eivät sitten saa kaikkea sitä perusopetuslain mukaista tukea ja ohjausta, mitä he tarvitsisivat, ja myöskin kiusaaminen mahdollistuu.

Tämä pitäisi toimintatapana lopettaa ja vaatia kaikkia kuntia siihen, että aina kun on opettaja poissa, niin hänen tilalleen palkataan sijainen. Ototus voi tulla kyseeseen vain sellaisessa tilanteessa, että opettaja aamulla ilmoittaa, että on sairaana, ja sitten siinä menee ehkä 1—2 tuntia, että hänelle saadaan sijainen palkattua, mutta ei missään nimessä vaikka kolmea päivää tai jopa viikkoa niin, että ototetaan. Jos kuvitellaan, että tämä laki, mitä edustaja Elovaara on nyt esittämässä, menisi eteenpäin ja hyväksyttäisiin, niin käytännössä sen toteuttaminen romuttuu, koska siellä aikuisten pitää olla lasten kanssa läsnä, jotta nämä lakialoitteen hyvät tavoitteet toteutuvat.

Tämän halusin nostaa esille omana huolenaiheenani. Toivon tälle lakialoitteelle menestystä.

17.50 Tiina Elovaara sin: Arvoisa puhemies! Mieltäni lämmittää, että näin pikkujouluitana täällä muutama kollega ottaa kantaa tähän tärkeään aiheeseen. Se on hyvin sydäntä lämmittävää, ja tärkeitä huomioita jokainen teistä nosti esiin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 123/2018 vp

Haluaisinkin tuoda ilmi, että ministeriöhan on asettanut koulukiusaamistyöryhmän, jonka työ käsittääkseni valmistuu aivan lähiaikoina. Odotan kovasti sen lopputuloksia ja sitä, mitä siitä seuraa. Oletan, että tämä edustaja Essayahin nostama verkkokiusaaminen ja sosiaalisen median rooli on ollut työryhmän pohdinnan alainen — näin ainakin toivon, että koska se koostuu asiantuntijoista, niin sieltä myös joitakin työkaluja tämän kitkemiseksi löytyisi.

Mutta samaan aikaan tuon esiin myös sosiaalisen median sen hyvän puolen, että esimerkiksi valtakunnallinen Sekasin-chat on toiminut tutkitusti hyvänä työkaluna siinä, että kun meillä on kovat jonot ja nuori ei tavoita ketään pahassa olossaan, niin tällaisen chat-palvelun kautta hän on voinut hyvin nopeallakin aikataululla päästä keskustelemaan jonkun aikuisen kanssa senhetkisestä tilanteesta. Tällä voi olla vaikutusta muun muassa siinä kohdassa, jos kyseessä on itsetuhoisuutta tai hyvin hankala tilanne. Eli toisaalta me voimme tällä digitaalisuudella myös auttaa, jos me kohdennamme sitä oikein.

Opettajan sijaisuusongelmat, jotka edustaja Taavitsainen nosti esiin, ovat totta. Olen itsekin toiminut opettajan sijaisena useasti. Sijaiset tuovat esiin sitä huolta, että he haluaisivat kohdata oppilaan mutta saattavat olla vaikka viidessä eri oppilaitoksessa kuukauden sisällä. Aikaa on vähän, ja sen pitkäjänteinen seuraaminen, mitä lapselle tapahtuu, jos huomaa, että ongelmia on, ja menettely, mille kaikille tahoille minun tulee ilmoittaa tästä, on hieman raskasta, mistä tullaan sitten viranomaisien tietojenvaihtoon. Tästä on täällä salissa puhuttu ennenkin. Eli viranomaisien ja ohjaavassa työssä olevien ihmisten tulisi pystyä ja uskaltaa vaihtaa tietoja herkemmin tämmöisissä tilanteissa, joissa lapsen tai nuoren elämä on jollakin tavalla haavoittuvaisessa tilanteessa.

Tiedämme nimittäin jo 8-vuotiaista tutkitusti, ketkä ovat riskiryhmässä syrjäytyä, tulla kiusatuksi, ja mielestäni on aika erikoista, että jos me tiedämme jo 8-vuotiaista, ketkä ovat niitä, jotka tarvitsevat tukea, niin miksi me emme toimi tiukemmin, koska me säästäisimme ensinnäkin inhimillisiä resursseja mutta myös taloudellisia resursseja aivan valtavasti tässä kohdassa. [Puhemies koputtaa]

Kiitokset vielä Parviaiselle hyvistä kommentteista. Palataan niihin tarvittaessa myöhemmin.

17.54 Satu Taavitsainen sd: Arvoisa puhemies! En malta olla tarttumatta tuohon, mitä edustaja Elovaara sanoi koulussa työskentelevien aikuisten yhteistyöstä ja tietojen vaihdosta. Mielestäni nykyään ollaan menty tässä jo aivan liian pitkälle, enkä oikein tiedä, onko kyse liian tiukasta lain tulkinnasta vai mistä, elikkä kouluterveydenhoitaja ei saa kertoa enää yhtään mitään opettajalle. Jos lapsi on terveydenhoitajan luona normaalissa terveystarkastuksessa, niin vanhemmille tulee Wilma-merkintä, että lapsi on ollut poissa tunnilta — opettaja ei tiennyt, että lapsi on siellä terveydenhoitajalla — ja vanhemmat joutuvat selittelemään sitten Wilma-merkintöihin, että ei ole ollut luvaton poissaolo, että lapsi on ollut terveydenhoitajalla. Kun vanhemmat sitten ihmeissään kysyvät terveydenhoitajalta, että ettekö te aikuiset siellä koulussa keskustele keskenänne, että tällaisia turhia merkintöjä meille tänne tuodaan, niin vanhemmille sitten vastataan, että se ei kuulu opettajalle, jos lapsi on terveydenhoitajan luona, ja että terveydenhoitaja ei saa kertoa mitään lapsen asioita opettajalle.

Tässä on minun mielestäni todella suuri virheellinen lain tulkinta, jos ajatellaan, että päivän aikana kaikessa toiminnassa koulun sisällä pitäisi ajatella lapsen etua. Pitääkö meidän laissa myöskin jollakin tavalla täsmentää tätä, vai pitääkö ministeriön antaa uudenlaiset

Pöytäkirjan asiakohta PTK 123/2018 vp

toimintaohjeet kentälle? Tämä asia varmasti vaikuttaa koulukiusaamisen selvittelyyn. Jos lapsi kertoo terveydenhoitajalle kiusaamisesta ja terveydenhoitaja ei saakaan kertoa siitä mitään opettajalle, niin eihän se ole normaali tilanne.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan.